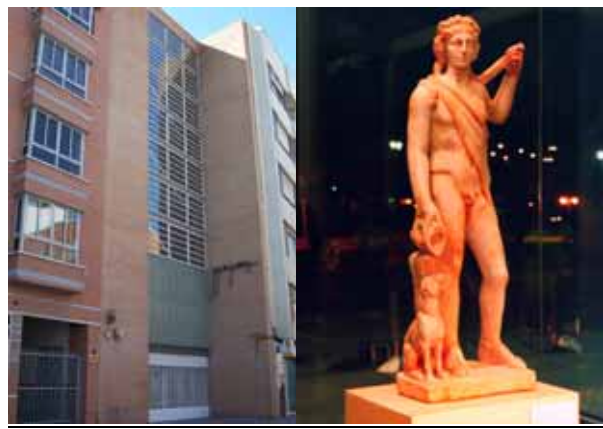

ALDAIA
en el segle **XXI**
Un ventall
de cultura

Presentació de l'alcaldesa d'Aldaia

Desemparats Navarro i Pròsper

Aldaia és un poble amb una gran activitat cultural. Des de l'inici de l'ajuntament democràtic, l'any 1979, la ciutat ha anat dotant-se d'unes instal·lacions de qualitat i configurant una programació cultural permanent durant tot l'any. Actualment el nostre municipi s'ha convertit en un referent en el món de la cultura valenciana. I així ho constata l'ampli ventall de programes culturals que tenim. Exposicions d'art, música, teatre i dansa es combinen amb escultures públiques, edificis històrics restaurats, edició de publicacions singulars, campanyes de promoció de lectura, conferències, jornades i commemoracions especials.

El desig d'activitat cultural que manifesta el poble d'Aldaia ha estat sempre canalitzat per la gestió i la visió progressista que ha volgut imprimir-li el govern municipal. Així, amb el pas dels anys, s'han posat en funcionament diverses activitats cíviqes i culturals que han contribuït a afavorir la consolidació del teixit participatiu de la ciutadania d'Aldaia.

La lectura de la placa inaugural del Teatre Auditori Municipal d'Aldaia (TAMA) defineix clarament la filosofia que marca la política cultural de l'Ajuntament:

“ La cultura és llibertat. El teatre, la dansa i la música són cultura. El TAMA és un espai de cultura, i per tant de llibertat. Des d'aquesta llibertat creadora l'inaugurem un dijous 5 de desembre de 2002, coincidint també en altre símbol de llibertat: el Dia de la Constitució”.

La cultura és llibertat i pensament. Un poble culte és un poble lliure i que pensa. És per això que l'activitat municipal ha estat marcada pel foment a la cultura en totes les seues manifestacions: arts escèniques, arts plàstiques i literatura.

I algunes mostres d'esta dinàmica de treball les trobem en el **Certamen de Literatura Juvenil Cristòfor Aguado**, que ja ha complit désset anys, el programa **Art Aldaia** d'Intervencions Artístiques en Espais Públics i de recuperació dels artistes locals; la **programació estable teatral que al llarg dels anys s'ha anat fent al Teatre del Mercat i ara al TAMA**, les obres de **restauració d'edificis emblemàtics del nostre patrimoni arquitectònic** com la casa del Bollo, el Pou de l'Aigua o la Casa del Tio Carmelo; els **nombrosos concerts musicals de diversos estils** (clàssica, coral, jazz, reggae, rock) que s'han realitzat en els últims anys, entre tantes activitats organitzades. Podem dir que Aldaia és ahui un ventall de cultura de gran creativitat.

RESUM HISTÒRIC D'ALDAIA

Situada a la comarca de l'Horta Sud i a 8 quilòmetres de València, Aldaia té un terme municipal de 16'20 quilòmetres quadrats. El seu terme limita amb Quart de Poblet, Xirivella, Alaquàs, Torrent i Xiva. El paisatge és una àmplia planura en forma de falca sense interrupció. El nucli urbà es troba a 45 metres sobre el nivell del mar. Els accidents hidrogràfics més importants són el riu Túria i els barrancs de Xiva i La Saleta.

Al terme d'Aldaia hi ha troballes de poblament romà, concretament restes de dos viles rústiques de gran importància: la Punja i l'Ereta dels Moros, on es va trobar el Bacus d'Aldaia, del qual tenim una reproducció al TAMA. Aldaia naix com una alqueria àrab. Després de la conquesta del rei Jaume I, es configura un lligam històric entre Aldaia i Sant Vicent de la Roqueta de València, formant part del senyoriu del Monestir de Poblet junt a Quart de Poblet, un lligam que es va dilatar fins 1835.

Durant el segle XVII es va construir la cisterna destinada a abastir d'aigua potable al poble. En la Guerra de Successió, Aldaia i Quart de Poblet foren partidaris de l'Arxiduc Carles, per la qual cosa van ser incendiats els dos pobles per l'exèrcit borbó. L'any 1798 es va aconseguir la concessió de la Reial Audiència mitjançant la qual Aldaia aconseguia un terme municipal propi com a resultat de la divisió del terme de Quart de Poblet.

Centre de Convivència.

Església parroquial.

Bacus d'Aldaia.

En el segle XIX, en ser assetjada la ciutat de València per l'exèrcit francès en la Guerra de la Independència, l'any 1808, i amb el motiu de la batalla de Sant Onofre, Aldaia fou assetjada i assassinats 14 dels seus veïns. El 6 d'agost de 1835, amb la desamortització eclesiàstica decretada per Mendizábal, Aldaia deixà de pertànyer al Monestir de Poblet. Este fet va donar per conclòs el règim feudal. Dos cents anys després, en 1998, l'Ajuntament va commemorar esta efemèrides amb activitats culturals de tot tipus i l'edició de llibres d'història local.

El segle XIX quedà marcat pel progrés agrícola, el desenvolupament de la viticultura i l'aparició de les primeres indústries familiars. A finals d'este segle, apareixen un bon nombre d'indústries dedicades a la fabricació de palmitos i joguets de fusta.

ECONOMIA

L'agricultura ha sigut tradicionalment el principal recurs econòmic i la nota clau del paisatge, amb conreus de l'horta i de secà. El secà ha tingut sempre un gran pes específic, encara que durant els darrers anys, a partir de 1940, ha sigut transformat en regadiu per la presència de pous d'aigua i reg elevat. Si antigament la major part de la població estava dedicada a l'agricultura, hui en dia s'orienta cap a la indústria i els serveis. No es pot oblidar la tradició existent d'indústries relacionades amb la fusta per a la fabricació de palmitos, joguets, mobles i pipes de fumador. També són importants les indústries de rajoles i alimentació.

En els últims anys destaquen els sector comercial i serveis. Actualment predominen les indústries (52,20%), seguides dels serveis (38,70%), construcció (8,6%) i agrícoles (0,5%). La indústria és el motor de la economia local, fins el punt que hui Aldaia és el tercer poble de L'Horta amb més fàbriques.

La població actual és de quasi 26.000 habitants. Quan a la població activa, el sector industrial ocupa el 67% de persones en edat de treballar, seguit dels serveis amb un 26,7% i la construcció amb un 5,4%.

Aldaia lluita actualment per conservar una de els seues indústries tradicionals més emblemàtiques, els palmitos. Per això el Gremi de Mestres Palmiters va presentar a Aldaia la marca de qualitat **Abanicos Españoles Artesanos**, el nom en el que es distingirà la qualitat i artesia del nostres palmitos enfront d'altres d'origen oriental de menor qualitat.

FESTES

Les festes majors se celebren del 24 de juliol al 6 d'agost, dia del patró el Crist dels Necessitats, on es canta la tradicional Carxofa, el cant "Glòria a Déu a dalt del cel" entonat per un xiquet o xiqueta. És important també la nit dels farolets, on desenes de xiquets desfilen amb fanalets artístics i lluminosos fets amb meló d'Alger. Se celebren també les falles i el dia de Sant Josep, del 15 al 19 de març. Les festes dels barris són igualment d'importants, destacant les de La Saleta, les Fadrines i els Fadrins, i les de Sant Miquel. I el que fa a la gastronomia, destaquen les populars orelletes i la *sopà*.

RECUPERACIÓ DEL PATRIMONI HISTÒRIC

Des de l'Ajuntament entenem que el patrimoni històric i arquitectònic és una valuosa herència dels nostres avantpassats que cal conservar. En l'actual període democràtic destaquen sis actuacions principals de l'Ajuntament pel que fa la rehabilitació i recuperació del nostre patrimoni. La primera va ser la restauració (any 1988) del **CAMPANARI DE L'ESGLÉSIA PARROQUIAL DE L'ANUNCIACIÓ**, una torre renaixentista que ha recuperat la seua antiga esplendor. Quatre anys després, el 1992, li tocà a la **CISTERNA DEL SEGLE XVII**. Més endavant, l'any 2000, es va inaugurar el **CENTRE DE CONVIVÈNCIA PER A LA TERCERA EDAT I DONES**, antiga casa del José María Sánchiz, conegut popularment com el Bollo. Una típica casa de poble a *dos mans* de finals del segle XVIII i principis del XIX. Altre edifici emblemàtic restaurat és **L'ANTIGA CASA DEL TIO CARMELO**, una vivenda típica de l'horta que hui s'ha convertit en el Centre Mediambiental-Oficina 21. Actualment l'Ajuntament està restaurant una antiga **CASA DEL CARRER COLADORS DEL SEGLE XVIII** que pretén reutilitzar com a centre social.

Casa del Tio Carmelo, restaurada.

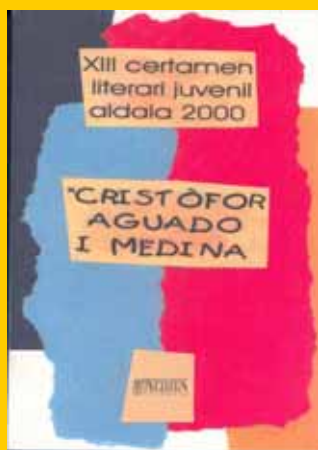

Casa del carrer Coladors en procés de restauració.

Altra fita important, l'any 2001, va ser la **RECUPERACIÓ DEL BACUS D'ALDAIA**, una escultura romana del segle I d. C. dipositada al Museu Nacional Arqueològic (Madrid), de la qual l'Ajuntament va adquirir una reproducció exacta. L'escultura de marbre té una alçada d'1,09 m. La reproducció s'ha fet a tamany real i l'ha realitzada el Servei de Restauració del Museu Arqueològic Nacional. Actualment, la reproducció presideix el vestíbul del TAMA, tot un símbol que uneix el passat, el present i el futur d'Aldaia en un mateix lloc.

CERTAMEN DE LITERATURA CRISTÒFOR AGUADO

Escriure en valencià és una manera d'estimar i d'enaltir la llengua. Així ho entén l'Ajuntament d'Aldaia que des de 1987 convoca als joves del municipi i de l'Horta Sud a una fita literària d'àmbit comarcal: el Certamen de Literatura Juvenil Cristòfor Aguado i Medina. Un premi que ja va per l'edició déset i que cada any participen més 200 estudiants colars d'entre 11 i 18 anys en les modalitats de narrativa i poesia en valencià.

El Certamen rep el nom del desaparegut escriptor picassentí **Cristòfor Aguado Medina**, qui fou un gran dinamitzador cultural, professor i erudit a l'Horta Sud. Una de les peculiaritats del certamen és que cada any l'Ajuntament edita en un llibre les obres dels guanyadors de l'any anterior, creant així una col·lecció de la millor literatura infantil i juvenil de la comarca.

LLIBRES VIUS A LA BIBLIOTECA

Juntament a la promoció de la literatura en valencià, l'Ajuntament està fomentant la lectura i l'estima als llibres des de la Biblioteca Pública Municipal, la qual ha rebut un **premi del Ministeri de Cultura** per les seues campanyes de difusió de la lectura. Les xifres parlen soles. **En 2003 la Biblioteca tingué 42.608 usuaris lectors i féu 50.457 préstecs de llibres i publicacions diverses.** Estes dades demostren l'alt nivell de lectura de la població. A més a més, les biblioteques han incrementat el seu fons. Actualment el fons bibliotecari d'Aldaia se situa en més de 38.600 llibres. A més a més, la biblioteca fomenta l'hàbit lector amb l'organització de sessions de contacontes i café-tertúlia amb la presència de literats com **Ana María Matute** o **Rosa Regás** i **Ferran Torrent**.

ART ALDAIA: DIFUSIÓ DEL TREBALL ARTÍSTIC

L'Ajuntament entén la cultura com una manifestació de creativitat i democràcia, ocupant un lloc destacat les arts plàstiques. El projecte "Art Aldaia" té diferents línies de treball:

- Intervencions artístiques en espais públics.
- Encontre Internacional d'Art Públic.
- Recuperació i difusió del treball artístic d'artistes locals mitjançant exposicions i edició de llibres-catàleg sobre l'obra i vida de l'autor.
- Programació periòdica d'exposicions.

Amb este ampli ventall de propostes es pretén arribar a la major part dels aspectes plàstics per aconseguir, des d'una perspectiva local, obrir fronteres de cultura.

El **PROGRAMA D'INTERVENCIIONS ARTÍSTIQUES** començà l'any 1992. Intenta mantindre viu la idea de barrejar escultures en parcs i rotondes amb la vida quotidiana d'Aldaia, per aconseguir augmentar l'atractiu social, comercial i cultural d'Aldaia, i també una identificació dels ciutadans amb les actuacions de millora de la ciutat. Algunes de les escultures més representatives són "**Art i Ventalls**", "**Giravents**", "**Hitos**", "**Abrazo**" i "**Abanicos**".

Una fita important de l'art urbà fou el **Ir. ENCONTRE INTERNACIONAL D'ESCULTURA PÚBLICA D'ALDAIA**, celebrat en maig i juny de 2001 amb el tema la interculturalitat. Una iniciativa organitzada en col·laboració amb el Grup Art i Entorn de la Facultat de Belles Arts de València. Participeren els artistes Kiyoto Ota del Japó, Carlos Monge de Mèxic, Mustafa Alí de Síria i Sebastià Miralles de la Comunidad Valenciana, els quals estigueren elaborant en directe les seues escultures i les deixaren instal·lades al Cinturó Verd. També han estat significatius, l'any 2002, els projectes de **RESTAURACIÓ DEL POU DE L'AIGUA** a l'entrada oest de la població, i la instal·lació d'una **FONT MONUMENTAL A LA ROTONDA DE LA FILLOLA**, junt al camí de Xirivella. Dos projectes elaborats pel Grup Art i Entorn.

Altre apartat important del programa Art a Aldaia ha estat la **RECUPERACIÓ DE L'OBRA D'ARTISTES NASCUTS A ALDAIA** mitjançant la realització d'una exposició en la Sala Antic Ajuntament i l'edició d'un llibre-catàleg sobre l'obra i vida de l'artista elaborat per especialistes. Artistes locals com els pintors Bernardo Peiró Ferrandis i Ramón Ribes, l'escultor Melitón Comes, o el fotògraf Juan Tomás Martínez (Hans).

D'altra banda, des del 1991, Aldaia ha tingut una **PROGRAMACIÓ ESTABLE I PERIÒDICA D'EXPOSICIIONS D'ART CONTEMPORANI** a la Sala Antic Ajuntament. Com la resta de projectes, ha anat evolucionant i consolidant-se amb el pas del temps. A la Comunitat Valenciana mai no hi ha sales d'exposicions suficients perquè són molts els creadors

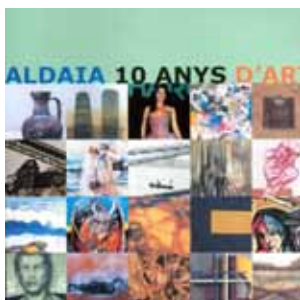
valencians. Este va ser el motiu que va impulsar l'Ajuntament, ja fa tres anys, a apostar per la qualitat mitjançant una selecció dels artistes en el programa **ART ALDAIA. CREACIÓ ARTÍSTICA**. Així, s'editaren unes bases per a participar a la Sala Antic Ajuntament, una fórmula que permet, amb un jurat especialitzat, oferir una programació anual de qualitat. I així hem pogut gaudir de l'obra de joves creadors de l'avantguarda valenciana.

Escultura de Sebastià Miralles al Cinturó Verd.

Pou de l'Aigua restaurat.

ALDAIA, UN ESPAI SINGULAR D'ARTS ESCÈNIQUES

L'aposta per la cultura va acompanyada de la dotació de centres culturals de qualitat, com ara el **TEATRE DEL MERCAT** (espai escènic amb 254 butaques), la **CASA DE LA MÚSICA** (on desenvolupen les activitats formatives de les entitats musicals d'Aldaia), el **TEMPLE DE LA MÚSICA DE LA PLAÇA D'EUROPA** (té un escenari d'una capacitat

per a 45 músics) i el **TAMA (Teatre Auditori Municipal d'Aldaia)**. El TAMA és un espai cultural de primera magnitud. Amb una capacitat de 713 butaques, ha entrat a formar part de la **Xarxa Musical Valenciana** i la **Red Nacional de Teatros y Auditorios d'Espanya**. Ofereix una programació d'arts escèniques (teatre, música i dansa) d'alt format. Pel seu escenari han passat les principals companyies teatrals del país i figures del món de la música. Actors com Gerardo Diego, Charo López o Juan Echanove; cantants com Joan Manuel Serrat o Lluís Llach; i humoristes com Pepe Rubianes i el Gran Wahoming, entre molts altres. Entre les programacions teatrals consolidades destaquen el **Cicle de Teatre Infantil Bonic**.

ALDAIA, REFERENT TEATRAL VALENCIÀ

La promoció del teatre a través de la programació estable del **TEATRE DEL MERCAT** i de la frenètica activitat de **L'ESCOLA MUNICIPAL DE TEATRE (EMTA)** ha donat els seus fruits, i ara el TAMA té un públic fidel a les actuacions de les companyies que van passant per la ciutat. **El treball de l'EMTA ha estat premiat per la Generalitat en 2003**, coincidint amb el seu quinzé aniversari, amb la concessió del premi a la trajectòria a la millor escola de teatre. Aquests tres lustres d'història ha estat recollit en un llibre commemoratiu.

I és que l'EMTA ha estat una veritable escola d'actors. De l'EMTA han eixit actors i companyies de renom que hui actuen en els principals teatres d'Espanya, com ara **Patricia Pardo, Juli Disla, Carles García i Gema Taberner**; i companyies autòctones professionals com **Nas Teatre i Combinats**, que actuen en grans escenaris del país, i grups amateurs el **Teatre dels Vents, Alterades Teatre** i la **Companyia Eòlica**.

LA MILLOR MÚSICA DEL MÓN A ALDAIA

Aldaia s'ha convertit en els últims anys en punt de trobada de les músiques actuals més diverses. Des de 1999 l'Ajuntament i l'Associació Cultural Fire Inna Babilón organitzen el **ALDAJAH REGGAE FESTIVAL** el festival de reagege més important de la Comunitat

Valenciana. Cada any es donen cita a Aldaia els millors músics del món d'este gènere musical jamaicà. Figures com Junior Nelly, Jah Mason o Turbulence&The Axe Band.

També el TAMA amb els festivals **ESCLAT DE JAZZ** i **COLORS** s'ha convertit en un referent valencià de la música jazzística nacional i de les músiques contemporànies africanes més singulars. Músics com el marroquí Majid Bekkas i Seydu de Sierra Leona, així com els cantants de jazz Ximo Tebar, Michel Camilo, Ricardo Belda o la Sedaví Big Band, han omplert amb els seus acords les nits musicals del TAMA.

També el ritme rocker ocupa un lloc rellevant amb el **FESTIVAL VENTALL DE ROCK**, juntament amb la música clàssica dels grups locals com **L'ORFEÓ D'ALDAIA** i les bandes **LA UNIÓ MUSICAL D'ALDAIA**, **ELS MAJORS DE L'HORTA SUD** i la **SINFÒNICA D'ALDAIA**. L'estil clàssic també té el seu temps en **ALDAIA RÀDIO** amb el programa "El musiquer", que setmanalment fa un repàs a la millor música produïda pels grups locals i pels més importants compositors del món.

La Unió Musical d'Aldaia.

Cicle Colors: Majid Bekas.

Banda Els Majors de l'Horta Sud.

L'Orfeo d'Aldaia.

Festival de Reagge: Jah Mason.

Esclat de Jazz: Ricardo Belda Trio.